

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII, TINERETULUI ȘI SPORTULUI

CLASA PREGĂTITOARE

**Programa școlară
pentru disciplina**

EDUCAȚIE PENTRU SOCIETATE

Proiect propus pentru dezbatere

Februarie 2012

Notă de prezentare

Programa școlară pentru disciplina *Educație pentru societate* reprezintă o ofertă curriculară pentru clasa pregătitoare din învățământul primar. Disciplina este prevăzută în planul-cadru de învățământ cu un buget de timp de 1-2 ore/săptămână, pe durata unui an școlar.

Prezența programă școlară a fost elaborată potrivit prevederilor Legii educației naționale nr. 1/2011, care în art. 68, alin (4), precizează: *Curriculumul pentru clasele pregătitoare urmărește dezvoltarea fizică, socio-emoțională, cognitivă a limbajului și comunicării, precum și dezvoltarea capacităților și a atitudinilor în învățare, asigurând totodată punțile către dezvoltarea celor 8 competențe cheie*. De asemenea, programa școlară ține cont de prevederile Curriculumului pentru învățământul preșcolar (3-6/7 ani), aprobat prin OMECT nr. 5233/01.09.2008, în scopul asigurării coerenței dezvoltării curriculare între nivelurile sistemului de învățământ.

În elaborarea prezentei oferte curriculare au fost valorificate și recomandările următoarelor documente internaționale:

- Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene privind competențele cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți (2006/962/EC);
- Raportul către UNESCO al Comisiei Internaționale pentru Educație în secolul al XXI-lea.

Considerat de Raportul către UNESCO al Comisiei internaționale pentru Educație în secolul al XXI-lea, un pilon fundamental al educației, *a învăța să trăiești împreună cu ceilalți* răspunde exigențelor educației de împlinire umană.

Programa școlară a disciplinei *Educație pentru societate* are ca finalitate integrarea socială a copiilor în colectivitate, prin:

- aplicarea normelor de conduită necesare în diferite contexte de viață;
- alfabetizarea moral-civică a copiilor;
- dezvoltarea unor atitudini pozitive față de propria persoană și față de ceilalți.

Abordarea *educației pentru societate* la această vârstă combină elemente de geografie locală și istorie familială și comunitară subsumându-le în același timp unor elemente de educație civică.

Principiile care întemeiază elaborarea prezentei programe școlare sunt următoarele:

- centrarea pe elev, ca subiect al activității instructiv-educative;
- compatibilizarea curriculumului național cu cel european;
- asigurarea coerenței interdisciplinare în cadrul ariei curriculare *Om și societate*, precum și a coerenței dezvoltării curriculare între nivelurile preșcolar și primar ale sistemului de învățământ;
- dezvoltarea unor strategii didactice eficiente în raport cu particularitățile de vârstă ale elevilor;
- asigurarea calității în educație.

Structura programei școlare include următoarele elemente:

- Notă de prezentare
- Competențe generale
- Competențe specifice și exemple de activități de învățare
- Sugestii metodologice

Competențele sunt ansambluri structurate de cunoștințe, deprinderi și atitudini dobândite prin învățare, care permit identificarea și rezolvarea în contexte diverse a unor probleme caracteristice unui anumit domeniu.

Competențele generale sunt competențele disciplinei *Educație pentru societate* dezvoltate pentru Ciclul achizițiilor fundamentale, care include clasa pregătitoare și clasele I - a II-a. Acestea reflectă necesitatea de acomodare a copiilor la cerințele sistemului școlar și de alfabetizare moral-civică pentru integrarea în comunitate.

Competențele specifice sunt corelate cu exemple de activități de învățare. Corelarea are în vedere formarea competențelor specifice prevăzute de programa școlară, prin activități de învățare. Competențele specifice se formează pe parcursul unui an școlar. Competențele specifice sunt derivate din competențele generale, fiind etape în dobândirea acestora. Exemplele de activități de învățare constituie modalități de organizare a activității didactice în scopul realizării competențelor. Pentru realizarea competențelor specifice sunt propuse diferite tipuri de activități de învățare, care valorifică experiența concretă a elevului și care integrează strategii didactice adecvate contextelor de învățare. Prezența programă școlară propune o ofertă flexibilă, care permite cadrului didactic să modifice, să completeze sau să înlocuiască activitățile de învățare, astfel încât acestea să asigure un demers didactic personalizat.

Sugestiile metodologice au rolul de a orienta cadrul didactic în aplicarea programei școlare pentru proiectarea demersului didactic și realizarea activităților de predare-învățare-evaluare, în concordanță cu specificul disciplinei. Sugestiile metodologice includ: conținuturi ale învățării; metode și mijloace de învățământ; contexte non-formale și informale de realizare a educației pentru societate; elemente de evaluare continuă.

Programa se adresează atât cadrelor didactice cât și potențialilor autori de manuale/ghiduri/auxiliare curriculare. Activitatea didactică, precum și elaborarea manualelor școlare/ghidurilor/auxiliarelor curriculare trebuie precedate de lectura integrală a programei școlare. Pornind de la propunerile existente în programă cu privire la activitățile de învățare, cadrele didactice și autorii de manuale/ghiduri/auxiliare curriculare pot realiza o proiectare didactică personală, în concordanță cu prevederile programei și cu situațiile concrete de predare-învățare.

Competențe generale

- 1. Aplicarea unor norme de conduită în viața cotidiană**
- 2. Manifestarea unor deprinderi de comportament moral-civic în diferite contexte de viață**
- 3. Cooperarea cu ceilalți pentru rezolvarea unor sarcini simple de lucru, manifestând inițiativă și creativitate**

Competențe specifice și exemple de activități de învățare pentru *Clasa pregătitoare*

1. Aplicarea unor norme de conduită în viața cotidiană

Competențe specifice	Exemple de activități de învățare
Până la finalul clasei pregătitoare vor fi formate următoarele competențe:	Pe parcursul clasei pregătitoare se recomandă derularea următoarelor activități:
1.1. Identificarea unor norme elementare de conduită în contexte familiare	<ul style="list-style-type: none"> - exerciții de recunoaștere a respectării/încălțării regulilor de politețe care fac apel la: observarea și descrierea unor comportamente ale copiilor și ale adulților, întâmplări prezentate în povești, desene animate familiare etc.; - audierea unor cântece cu tematică specifică, precum și a unor poezii care prezintă reguli de politețe; - discutarea în grupuri mici a unor proverbe care ilustrează comportamente acceptate în societate; - exerciții de identificare a regulilor de igienă personală și a situațiilor de aplicare a acestora; - exerciții de identificare a obiectelor de igienă personală și explicarea modului de folosire a acestora; - recunoașterea în imagini date a respectării/încălțării regulilor de igienă personală, a locuinței, a sălii de clasă etc.;
1.2. Punerea în practică a unor norme elementare de conduită în contexte familiare	<ul style="list-style-type: none"> - exerciții prin care copilul se prezintă și îi prezintă pe membrii familiei; - realizarea unor jocuri de rol pe diferite teme în care sunt utilizate regulile de politețe și folosirea pronumelui de politețe; - exersarea în contexte diferite (care implică relații cu colegii, profesorii, părinții, prietenii etc.) a regulilor de politețe; - realizarea unor jocuri care presupun respectarea unor reguli; - simularea unor situații, în contexte diferite, care presupun respectarea de reguli (de exemplu: la școală, în familie, pe stradă, în mijloacele de transport în comun, în sala de spectacole, în excursie, la muzeu etc.); - concursuri pe teme de igienă; - exerciții de autoapreciere, în contexte diverse, a conduitei proprii, în raport cu normele de comportare; - alcătuirea de postere, colaje care ilustrează reguli de comportament (ale clasei, reguli de igienă etc.);
1.3. Identificarea unor elemente relevante pentru identitatea copilului (localitatea natală/localitatea în care locuiește)	<ul style="list-style-type: none"> - exerciții de familiarizare cu numele localității natale/localității în care locuiește, al țării; - exerciții de prezentare a localității în care trăiește și a domiciliului; - realizarea unor schițe/desene/reprezentări grafice ale drumului pe care îl parcurge copilul de acasă la școală; - vizionarea unor filme pentru familiarizarea cu elemente locale ale comunității în care locuiește, cu tradițiile locale; - organizarea unor expoziții cu imagini, fotografii ale localității de domiciliu.

2. Manifestarea unor deprinderi de comportament moral-civic în diferite contexte de viață

Competențe specifice	Exemple de activități de învățare
Până la finalul clasei pregătitoare vor fi formate următoarele competențe:	Pe parcursul clasei pregătitoare se recomandă derularea următoarelor activități:
2.1. Recunoașterea unor deprinderi de comportament moral-civic în grupurile de apartenență	<ul style="list-style-type: none"> - exerciții de adaptare a comportamentului la nevoile și solicitările grupului din care face parte; - lecturi după imagine pentru identificarea unor ipostaze în grupurile de apartenență și a unor norme de comportament moral-civic; - lecturi cu rol de sensibilizare la acțiunile morale (de exemplu, pentru transmiterea de emoții și sentimente, pentru formarea unor reprezentări simple despre bine și rău, despre cinste și necinste, despre adevăr și minciună, despre muncă și lenevie, despre disciplină și indisciplină etc.);

	<ul style="list-style-type: none"> - recunoașterea și explicarea a ceea ce este bine și a ceea ce este rău, a ceea ce este cinstit și a ceea ce este necinstit, a ceea ce este frumos și a ceea ce este urât în comportament, făcând apel la: observarea și descrierea unor comportamente ale copiilor și ale adulților, povești, desene animate, imagini date etc.; - comunicarea orală a observațiilor proprii făcute în timpul unor lecturi după imagini, vizionării unor filme pentru copii etc.; - dramatizarea unor povestiri cu conținut moral-civic, cunoscute de copii; - audiții muzicale/literare;
2.2. Aplicarea unor deprinderi de comportament moral-civic în contexte familiare	<ul style="list-style-type: none"> - jocuri de rol care presupun îndeplinirea unor roluri și responsabilități în grupurile de apartenență, acceptarea și oferirea de sprijin; - jocuri tematice „Așa da/Așa nu”; - exersarea, prin jocuri, în contexte diferite, a unor deprinderi de comportament bazate pe respect față de sine și față de ceilalți, cinste, sinceritate, pe grijă față de sine și față de ceilalți, față de lucrurile încredințate etc.; - exerciții de manifestare a dezacordului față de comportamente bazate pe lipsă de respect, necinste, lipsă de sinceritate, neglijență față de sine și față de ceilalți, față de lucrurile încredințate etc.; - discutarea unor exemple de comportament moral-civic demne de urmat din povești, poezii, desene animate și din viața reală; - studiu de caz pentru discutarea urmărilor pozitive și negative ale diferitelor acte de comportament asupra propriei persoane și asupra celorlalți;
2.3. Relaționarea cu ceilalți pe baza unor stări afective pozitive, în contexte familiare	<ul style="list-style-type: none"> - rezolvarea unor sarcini simple de lucru pe baza unor stări afective pozitive (încredere, sinceritate, curaj); - exprimarea unor trăiri personale în raport cu grupurile din care face parte; - realizarea unui „barometru al emoțiilor” pentru o zi/activitate, în care să se consemneze starea de spirit la început, pe parcurs și la sfârșit; - jocuri de mimă, pentru realizarea corectă a corespondenței mimică-stare de spirit; - exerciții de explicare a unor stări afective pozitive/negative (de exemplu, „Astăzi sunt fericit/supărat pentru că ...”).

3. Cooperarea cu ceilalți pentru rezolvarea unor sarcini simple de lucru, manifestând inițiativă și creativitate

Competențe specifice	Exemple de activități de învățare
Până la finalul clasei pregătitoare vor fi formate următoarele competențe:	Pe parcursul clasei pregătitoare se recomandă derularea următoarelor activități:
3.1. Îndeplinirea unor roluri/responsabilități reale sau imaginare, în grupurile de apartenență	<ul style="list-style-type: none"> - povestiri, observarea unor imagini care oferă exemple de asumare a rolurilor/responsabilităților în cadrul grupului; - exersarea unor roluri și a unor responsabilități specifice în grupe de lucru; - exerciții de implicare în rezolvarea unei sarcini de lucru, potrivit rolului asumat în cadrul grupului; - responsabilizare în desfășurarea activităților clasei (distribuire de materiale, îngrijirea spațiului de lucru/jocă);
3.2. Relaționarea pozitivă cu alți membri ai grupului de apartenență, în rezolvarea unor sarcini simple de lucru	<ul style="list-style-type: none"> - exerciții care dezvoltă sentimentul de apartenență la grup; - jocuri de rol care presupun interacțiuni în grup, bazate pe atitudini tolerante; - utilizarea de povestiri, imagini, filme etc. care stimulează relaționarea pozitivă și participarea în grupurile din care fac parte; - realizarea unor sarcini de grup, cu distribuirea de roluri pentru fiecare participant;
3.3. Participarea la acțiunile grupului de apartenență, dovedind inițiativă și creativitate	<ul style="list-style-type: none"> - realizarea unor exerciții, jocuri care presupun manifestarea inițiativei elevilor; - realizarea unor acțiuni la inițiativa elevilor; - ateliere tematice pentru exersarea trecerii de la idei la acțiune;

	- exerciții de gestionare a resurselor de care dispune (materiale, de timp) în efectuarea unor sarcini de lucru date;- realizarea unui jurnal săptămânal al clasei care consemnează evenimente valorizate de copii;- realizarea unor proiecte, pe diferite teme, cu conținut moral-civic.

Sugestii metodologice

Programa școlară pentru clasa pregătitoare este un instrument de lucru care se adresează cadrelor didactice care predau disciplina *Educație pentru societate*, fiind concepută în așa fel încât să le permită:

- să-și orienteze propria activitate înspre formarea la elevi a competențelor specifice domeniului;
- să-și manifeste creativitatea și să-și adecveze demersurile didactice la particularitățile copiilor cu care lucrează.

Conținuturi ale învățării

Lista conținuturilor învățării este prezentată mai jos.

Norme de conduită în societate

- Reguli de politețe: formule de salut, formule de adresare și de mulțumire, reguli elementare în conversație
- Norme de conduită în contexte de viață: la școală, în familie, pe stradă, în mijloacele de transport în comun, în sala de spectacole, în excursie, la muzeu, în raport cu mediul etc.
- Norme de igienă personală

Comportamente moral-civice

- Comportamente moral-civice bazate pe respect față de sine și față de ceilalți, cinste, sinceritate, grijă față de sine și față de ceilalți, față de lucrurile încredințate
- Comportamente bazate pe lipsă de respect, necinste, lipsă de sinceritate, neglijență față de sine și față de ceilalți, față de lucrurile încredințate

Grupuri de apartenență

- Familia
- Grupul de învățare
- Grupul de prieteni

Locul de apartenență

- Localitatea, domiciliul
- Tradiții locale

Înluderea conținuturilor învățării în secțiunea referitoare la sugestiile metodologice evidențiază rolul acestora în proiectarea și realizarea învățării: conținuturile sunt mijloace prin care se urmărește realizarea competențelor propuse. Specificul acestui demers este în acord cu finalitatea vizată prin studiul acestei discipline, respectiv, integrarea copiilor în colectivitate. Învățarea vizează interiorizarea normelor de conduită, manifestarea unor deprinderi de comportament moral-civic și relaționarea pozitivă cu adulții și co-vârșnicii.

Metode și mijloace de învățământ

Ca educație pentru integrarea socială în colectivitate, disciplina are un accentuat caracter practic-aplicativ și presupune respectarea unor exigențe ale învățării durabile, printre care:

- utilizarea unor strategii didactice care pun accent pe abordări flexibile și parcursuri diferențiate;
- utilizarea unor metode active, care contribuie la dezvoltarea capacității de comunicare, la crearea aceluia cadru educațional care încurajează interacțiunea pozitivă, motivarea și angajarea copilului în procesul de participare și cooperare în grupurile de apartenență;
- utilizarea unor strategii didactice care permit alternarea formelor de activitate (individuală, pe perechi și în grup).

Metodele didactice recomandate includ îndeosebi:

- învățarea prin descoperire realizată în contexte familiare copilului (de exemplu, prin utilizarea unor imagini din povestiri sau din viața reală care ilustrează reguli de politețe, reguli de igienă, comportamente moral-civice, asumarea de roluri/responsabilități în cadrul grupurilor);
- conversația euristică care îi conduce pe copii, pe baza dialogului dezvoltat, la analiza unor aspecte de relaționare a copilului la colectivitate sau la spațiul de apartenență (de exemplu, identificarea conduitei, a comportamentelor acceptate în societate, a trăirilor personale în raport cu grupurile de apartenență, a unor elemente specifice spațiului de apartenență);
- studiul de caz care valorifică experiența personală a copiilor în analiza unor situații reale sau imaginare (de exemplu, analiza urmărilor comportamentului propriu asupra propriei persoane și asupra celorlalți);
- problematizarea care îi pune pe copii în fața unor situații problemă, fiind solicitați să caute soluții, să-și folosească experiența în mod creativ și inovator (de exemplu, *Ce faci dacă...?*, *Cum poți să fii de ajutor în situația ...?*);
- jocul de rol/jocul de roluri bazat pe empatie, vizând: formarea și exersarea unor deprinderi de conduită civilizată; dezvoltarea capacităților cognitive, afective și volitive ale copiilor; asimilarea unor modele de relații interpersonale, manifestarea creativității (de exemplu, jocuri de rol în grupurile de apartenență, cu tema: *Cum mă comport în familie?/cu ceilalți copii din clasă/pe stradă?*);
- dramatizarea care, prin transpunerea scenică a conținutului unor povestiri (de exemplu, *Povestea ursului cafeniu* de Vladimir Colin) sau a unor fapte de viață, adaptate la particularitățile de vârstă ale elevilor, creează situații noi și concrete de învățare, prin posibilitatea abordării lor într-o manieră personală, a utilizării unor elemente de creativitate artistică;
- jocul didactic (de exemplu, „Vrei să ai prieteni?”) valorifică rolul pe care jocul îl are în viața copilului, îmbinând elementele ludice cu cele educative, pe fondul unor stări emoționale complexe (de exemplu, jocul didactic facilitează învățarea și exersarea a variate conduite/comportamente, manifestarea personalității copilului).

Aplicarea acestor metode are rolul de a facilita exersarea componentelor cognitive, valorice și acționale ale normelor de conduită, ale comportamentului moral-civic și ale cooperării în grup. În acest sens, valoarea formativă a metodelor menționate poate fi sporită de aspecte așa cum sunt:

- utilizarea suporturilor intuitive;
- audiții muzicale cu tematică specifică (de exemplu, „Un copil politicos”);
- ilustrarea prin proverbe a unor comportamente acceptate în societate (de exemplu, „Ce ție nu-ți place altuia nu-i face”, „Graba strică treaba”);
- realizarea unor discuții urmate de exerciții de reflecție personală (de exemplu, exercițiu cu tema „Fapte bune, fapte rele”, urmat de răspunsuri la întrebările „Ce este o faptă bună/rea?”, „Ce fel de fapte îți place ție să faci?”, „De ce?”);
- valorificarea efectelor benefice ale conduitei ludice.

De asemenea, este necesar ca strategiile de lucru cu copiii să țină seama de experiența lor la această vârstă și să permită valorizarea pozitivă a acestei experiențe.

Contexte non-formale și informale de realizare a educației pentru societate

Educația copiilor pentru integrarea în colectivitate/societate este un demers complex și îndelungat. Este necesar ca demersul de educare a copiilor pentru integrarea în colectivitate realizat în context formal, în activitatea didactică, să fie susținut prin activități complementare realizate în contexte nonformale și informale, care pot valorifica, în sens creativ și constructiv, experiența copilului, așa cum sunt:

- vizitele la muzee, importante nu doar prin conținutul cu valoare educațională pe care îl oferă copiilor, ci și prin cadrul asigurat pentru exersarea deprinderilor de comportare (fie în cadrul grupului de colegi, fie în relație cu alți vizitatori sau cu personalul muzeului);
- excursiile, contexte care oferă experiențe noi de învățare pe diferite planuri: cognitiv (prin posibilitatea de a descoperi locuri, tradiții, obiceiuri noi și de îmbogățire a sferei de reprezentări a copiilor despre localitatea natală/localitatea în care locuiește); relațional (prin interacțiunea cu colegii în contexte extrașcolare); acțional (prin oferirea de noi contexte de utilizare a conduitelor, comportamentelor moral-civice);
- spectacolele de teatru, adecvate vârstei copiilor, care transmit copiilor mesaje referitoare la modele de conduită, de comportamente moral-civice, bazate de valori autentice; de asemenea, vizionarea spectacolelor de teatru facilitează realizarea dramatizării, ca metodă didactică ce poate fi aplicată în sala de clasă;
- serbări, ca modalități de exprimare creativă a copiilor;
- parteneriate cu alte clase din școală sau din alte școli în scopul realizării unor proiecte simple cu conținut moral-civic.

Elemente de evaluare continuă

Evaluarea reprezintă o componentă organică a procesului de învățare. Este necesar ca rolul evaluării să fie considerat din dublă perspectivă: pe de o parte, din perspectiva asigurării calității învățării și, pe de altă parte, din perspectiva ameliorării proiectării activității didactice. La disciplina *Educație pentru societate* sunt recomandate cu prioritate metode moderne de evaluare, așa cum sunt: observarea sistematică a comportamentului elevilor (cu accent pe componente relaționale și acționale de comportament), realizarea unui „barometru al emoțiilor” pentru o zi/activitate; realizarea unui jurnal al clasei care consemnează evenimente valorizate de copii; autoevaluarea; realizarea unor proiecte, cu conținut moral-civic (de exemplu, „Clasa mea e ca o floare”, „Să ocrotim florile din școală”).

Procesul de evaluare va pune accent pe recunoașterea experiențelor de învățare și a competențelor dobândite de către copii în contexte non-formale sau informale.

În întreaga activitatea de învățare și evaluare va fi urmărit, încurajat și valorizat progresul fiecărui copil.